

Mest ligt al jaren onder het vergrootglas en dus is er alle reden om zorgvuldig te handelen. Toch gaat het nog regelmatig fout. Het uitrijden deugt niet of de registratie van meststromen is niet in orde. De Algemene Inspectiedienst (AID) is, naast Dienst Regelingen, de partij die handhaaft en toezicht houdt. Maar hoe gaat dat en hoe komt het dat er toch nog sprake kan zijn van zwarte mest?

Alles in beeld

AID merkt dat registratiesystemen werken

Plotseling was het in de publiciteit: de zwarte mest, een fenomeen vooral bekend uit de wandelgangen. Er was onvrede, over bedrijven die ongestraft de markt verstoren met dubieuze afzetmethodes. Tot een jonge handelaar zich weer meldde in Boerderij. Nog steeds zou hij alleen honderdduizenden tonnen mest kunnen verwerken. De reactie liet niet lang op zich wachten. Op internet regende het klachten over de handelwijze van deze handelaar en een aantal boeren waarschuwde voor de zwarte mest waarvoor ze een boete hadden gekregen.

Zwarte mest, waar gaat het dan om? In de meeste gevallen om mest waarvan ergens de papieren niet in orde zijn, veelal bij afnemers die op papier geen mest ontvangen, maar waar wel een vrachtauto lost. Bert de Vos, regelingsdeskundige bij de AID, en Rob van Drent, beleidsadviseur bij de dienst, opereren omzichtig als het om deze vragen gaat. Van Drent: "Er lopen zowel strafrechtelijke als bestuursrechtelijke onderzoeken. Over strafrechtelijk onderzoek kunnen en mogen we in dit stadium niets zeggen."

Kunnen ze dan wel aangeven om hoeveel partijen het gaat in het bestuursrechtelijke onderzoek naar zwarte mest? Klopt het dat hier minimaal 110 boeren bij zijn betrokken? Van Drent: "Die 110 klopt, maar dat kunnen er ook nog meer worden. We zijn nog steeds bezig om de stromen bij de

verschillende intermediairs die in het onderzoek zitten in beeld te brengen. Het zou dus goed kunnen dat er nog meer afnemers naar voren komen."

En het aantal intermediairs dat hierbij betrokken is? "Tegen zeker 35 bedrijven loopt een bestuursrechtelijk onderzoek. Dat wil zeggen dat we van deze bedrijven de meststromen onderzoeken, in kaart brengen waar ze laden en hoe en waar de mest op zijn eindbestemming komt. Daarnaast zijn er nog een aantal bedrijven die in het strafrechtelijk onderzoek zitten."

Bestuurs- en strafrecht

Voor een goed begrip is een klein lesje recht nodig. In Nederland heb je het bestuursrecht en het strafrecht. Binnen het bestuursrecht kan een dienst een boete opleggen naar aanleiding van het overtreden van de regels. In dit geval is dat Dienst Regelingen, die voor een overtreding een administratieve boete oplegt (de AID constateert, Dienst Regelingen legt de boete op). Zwaarder is het strafrechtelijk onderzoek. Dit gaat om het op grootschalige wijze en soms in georganiseerd verband overtreden van de regels. In dat geval is de officier van justitie de opdrachtgever voor het onderzoek. Hij geeft de AID opdracht om een zaak compleet uit te zoeken en rond te krijgen voor behandeling voor de rechtbank. Uiteindelijk zal in deze zaken de rechter bepalen welke straffen worden opgelegd.

Toch kunnen ook in het bestuursrechtelijk onderzoek de straffen fors zijn. Neem de ontvangers van de zwarte mest. Zij kunnen een boete krijgen voor elke vracht zonder bon. Door het gebruik van zwarte mest overschrijden ze vaak de gebruiksnorm, anders zouden ze wel geregistreerde mest aanvoeren. Voor een derogatiebedrijf betekent dit dat de derogatie vervalt, waarschuwt Van Drent. "In plaats van 250 kilo stikstof per hectare mogen ze dan nog maar 170 kilo stikstof op het eigen bedrijf gebruiken. Voor de te veel gebruikte mest moeten ze een boete betalen. Gezien deze gevolgen is het opmerkelijk dat het aantal afnemers zo groot is. Blijkbaar is men zich toch niet voldoende bewust van de gevolgen van het afnemen van zwarte mest."

Daarnaast - en dat raakt de bedrijven vaak veel harder - vervalt ook een deel van de bedrijfstoelage. Daarom is er bij deze veehouders nu ook zo'n paniek. Het kan bedrijven tienduizenden euro's kosten.

Vanggewas en stuifbestrijding

Nu al waarschuwen de medewerkers voor problemen die ze de komende tijd in het vizier hebben. Binnenkort zal het de stuifbestrijding zijn. Dit jaar is dierlijke mest als stuifbestrijder absoluut verboden. Er zijn nu alternatieven voor mest. De uitzondering voor het niet emissiearm aanwenden van mest voor stuifbestrijding is dus niet langer nodig. Het verbaast De Vos en Van Drent dat er zo weinig aandacht voor is en ze bijvoorbeeld ook geen advertenties zien voor alternatieven. "Bedrijven moeten daar echter wel op voorbereid zijn, want dierlijke mest wordt echt niet meer geaccepteerd."

Strenger zal de handhaving ook worden bij de teelt van een vanggewas na de maïs. Vooral bij een late oogst wordt de vraag gesteld of dat nog wel zinvol is. Telers van dergelijke late gewassen, zeker bij corn-cob-mix, zouden moeten overwegen om over te gaan tot bijvoorbeeld onderzaai van gras. "Als je weet dat je laat bent met de oogst, moet je voor onderzaai kiezen die in het najaar als vanggewas kan dienen. Het zou goed zijn als loonbedrijven daar komend voorjaar ook aandacht aan zouden besteden."

◀ De AID is tevreden over de werking van het AGR-GPS-systeem. In het onderzoek naar zwarte mest zijn veel sporen snel bloot te leggen.

Zijn intermediairs verantwoordelijk voor de juiste registratie, ook als ze in opdracht van derden het transport verzorgen? Ze voeren alleen uit wat er van ze wordt gevraagd. De Vos: "Dat verhaal kennen we, maar zo werkt het natuurlijk niet. Iedere intermediair weet of hoort te weten dat hij zelf verantwoordelijk is voor wat hij doet. Hij heeft AGR-GPS en moet zorgen dat de documenten in orde zijn. Dus moet je jezelf ook overtuigen dat de plaats en de afnemer waar de mest wordt aangevoerd correct is. En als je twijfelt, moet je bij de partijen nadere informatie opvragen. Als je in het gewone zaken doen een afnemer niet vertrouwt, ga je ook informatie verzamelen, zoals het natrekken van gegevens bij de Kamer van Koophandel."

Werkt het AGR-GPS wel voldoende als er nu toch weer sprake is van zwarte mest? Van Drent: "We zien dat het hele systeem inclusief administratie ons zoveel inzicht geeft dat we deze zaak snel kunnen oplossen. We zijn vorig jaar zomer begonnen met het onderzoek en zijn er nu van overtuigd de stromen grotendeels in beeld te hebben. Dat lijkt lang te duren, maar voor een dergelijk onderzoek is dit kort."

Sleepslangbemesten

Een ander punt dat het afgelopen jaar veel discussie gaf tussen gebruikers en AID was de aanwending van dierlijke mest met sleepslangen op gras en op beteeld bouwland. Vooral in het veenweidegebied hadden veel loonwerkers te maken met controleurs die vaak - volgens sommigen te vaak - boetes uitdeelden voor het aanwenden van mest. Het leidde tot verhitte discussiemiddagen, maar ook tot de nodige aanpassingen aan de machines deze winter. Voor De Vos een ander signaal dat controle én contact met de sector werken. "We zien dat het dit jaar al veel beter loopt. Natuurlijk zijn er nog de nodige verbeterpunten, maar over het algemeen is het aantal processen-verbaal dit jaar nog beperkt."

Waar het vooral aan mankeerde, was het werk op de kopeinden, de versmering in het wielspoor en de grote overlap. Vooral op dit punt lijken behoorlijke stappen gemaakt te zijn, weet De Vos. "We zien dat veel bedrijven deze winter

hebben gewerkt aan het afsluitbaar maken van verschillende secties. Op die manier kun je al veel problemen voorkomen." Bedrijven mogen zich ook niet verschuilen achter het probleem van brede machines en smalle percelen. "Dat soort zaken weet je, dus daar kun je bij de aanschaf al rekening mee houden."

De inspecteurs keuren geen machines. "Wat voor machine wordt gebruikt, maakt ons niet uit. Als het werkresultaat maar goed is", stellen ze. Over wat dat is, bestaat ook geen discussie. "Als de mest op grasland op de grond wordt gebracht, mogen de strookjes mest niet breder zijn dan vijf centimeter, moeten ze hart op hart minimaal vijftien centimeter uit elkaar liggen en moet de mest tussen het gras liggen. Als je daar maar binnen blijft, zit je wat dat betreft goed. Een enkele keer daarbuiten is ook niet erg, als het gehele perceel er maar netjes bij ligt. Dan kijken we er ook best doorheen als het op de kopeinden niet helemaal perfect is. Al moeten we wel toe naar een situatie zoals die met de nieuwe systemen wordt bereikt."

Met de sleepvoet kun je mooi werk leveren, maar waarom mag je daarmee dan niet op bouwland bemesten? "Het principe is dat de mest in de grond moet worden gebracht. Dat levert de minste ammoniakuitstoot op. Onderzoek wijst uit dat dit op bouwland goed kan. Alleen voor grasland is mede in verband met de draagkracht een uitzondering gemaakt. Het werkresultaat is ook op bouwland bepalend, dus moet je daar de techniek op aanpassen. Dus als je op zware klei zit niet met een twaalf meter brede injecteur gaan werken als je die niet in de grond krijgt. Kies in dit geval dan bijvoorbeeld voor een smallere bemester. Dat geldt eigenlijk bij alles. De apparatuur is er, dus moet je daar goed gebruik van maken. Onze taak is simpel: via controle zorgen dat technieken goed worden toegepast, zodat het werkresultaat goed is. En we merken dat het werkt, want we hebben zeker het gevoel dat het resultaat verbetert."

Tekst: **Toon van der Stok**

Foto: **CUMELA Communicatie**